

مقررات، قوانین و ضوابط حقوقی و انتظامی مرتبط با ساخت و سازها

(و امور قراردادها)

ویژه آزمون‌های نظام مهندسی
رشته عمران (صلاحیت اجرا و نظارت)
رشته معماری (صلاحیت اجرا و نظارت)

مؤلف: مهندس محمد عظیمی آقداش
پایه یک و پژوهشگر برتر نظام مهندسی

عنوان قراردادی:
عنوان و نام پدیدآور:

وضعیت ویراست:
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:
شابک:

وضعیت فهرست نویسی:
یادداشت:
یادداشت:
یادداشت:
موضوع:
موضوع:
شناسه افزوده:
رده بندی کنگره:
رده بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:

ایران. قوانین و احکام

مقررات، قوانین و ضوابط حقوقی و انتظامی مرتبط با ساخت و سازها: ویژه آزمون‌های نظام مهندسی ... / مولف محمد عظیمی آقداش.

ویراست ۴.

تهران: نوآور.

[۳۲۸] ص.

۹۷۸-۶۰۰-۱۶۸-۲۷۸-۰

فیبا

چاپ سی و سوم.

کتابنامه: ص. [۳۲۸].

نمایه.

ساختمان‌سازی -- قوانین و مقررات -- ایران

Building laws -- Iran

عظیمی آقداش، محمد، ۱۳۵۰ -

KMH1۲۶۳ ۱۳۹۵

۵۵۰۷۸۶۹/۳۴۳

۴۳۳۶۶۷۷

مقررات، قوانین و ضوابط حقوقی و انتظامی مرتبط با ساخت و سازها

مؤلف:

ناشر:

شمارگان:

شابک:

مهندس محمد عظیمی آقداش

نوآور

۱۰۰۰ نسخه

۹۷۸-۶۰۰-۱۶۸-۲۷۸-۰

مرکز پخش:

نشر نوآور

نوآور، تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، خیابان شهیدای ژاندارمری
نرسیده به خیابان دانشگاه ساختمان ایرانیان، پلاک ۵۸، طبقه اول،
واحد ۳ تلفن: ۹۲ - ۰۲۱۶۶۴۸۴۱۹۱
www.noavarpub.com

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب مطابق با قانون حقوق مؤلفان و مصنفان مصوب سال ۱۳۴۸ برای ناشر محفوظ و منحصراً متعلق به نشر نوآور می‌باشد. لذا هرگونه استفاده از کل یا قسمتی از این کتاب (از قبیل هر نوع چاپ، فتوکپی، اسکن، عکس برداری، نشر الکترونیکی، هر نوع انتشار به صورت اینترنتی، سی‌دی، دی‌وی‌دی، فیلم قابل صوتی یا تصویری و غیره) بدون اجازه کتبی از نشر نوآور ممنوع بوده و شرعاً حرام است و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

لطفاً جهت دریافت الحاقات و اصلاحات احتمالی این کتاب به سایت انتشارات نوآور مراجعه فرمایید.

www.noavarpub.com

https://telegram.me/noavarpub

https://www.instagram.com/noavarpub/

خواننده فرهیخته و بزرگوار

نشر نوآور ضمن قدردانی و ارج نهادن به اعتماد شما به کتاب‌های این انتشارات، به استحضارتان می‌رساند که همکاران این انتشارات، اعم از مؤلفان و مترجمان و کارگروه‌های مختلف آماده‌سازی و نشر کتاب، تمامی سعی و همت خود را برای ارائه کتابی درخور و شایسته شما فرهیخته گرامی به کار بسته‌اند و تلاش کرده‌اند که اثری را ارائه نمایند که از حداقل‌های استاندارد یک کتاب خوب، هم از نظر محتوایی و غنای علمی و فرهنگی و هم از نظر کیفیت شکلی و ساختاری آن، برخوردار باشد.

بالبین وجود، علی‌رغم تمامی تلاش‌های این انتشارات برای ارائه اثری با کمترین اشکال، باز هم احتمال بروز ایراد و اشکال در کار وجود دارد و هیچ اثری را نمی‌توان الزاماً مبرا از نقص و اشکال دانست. ازسوی دیگر، این انتشارات بنابه تعهدات حرفه‌ای و اخلاقی خود و نیز بنابه اعتقاد راسخ به حقوق مسلم خوانندگان گرامی، سعی دارد از هر طریق ممکن، به‌ویژه از طریق فراخوان به خوانندگان گرامی، از هرگونه اشکال احتمالی کتاب‌های منتشره خود آگاه شده و آن‌ها را در چاپ‌ها و ویرایش‌های بعدی آن‌ها رفع نماید.

لذا دراین راستا، از شما فرهیخته گرامی تقاضا داریم در صورتی که حین مطالعه کتاب با اشکالات، نواقص و یا ایرادهای شکلی یا محتوایی در آن برخورد نمودید، اگر اصلاحات را بر روی خود کتاب انجام داده‌اید پس از اتمام مطالعه، کتاب ویرایش‌شده خود را با هزینه انتشارات نوآور، پس از هماهنگی با انتشارات، ارسال نمایید، و نیز چنانچه اصلاحات خود را بر روی برگه جداگانه‌ای یادداشت نموده‌اید، لطف کرده عکس یا اسکن برگه مزبور را با ذکر نام و شماره تلفن تماس خود به ایمیل انتشارات نوآور ارسال نمایید، تا این موارد بررسی شده و در چاپ‌ها و ویرایش‌های بعدی کتاب اعمال و اصلاح گردد و باعث ارتقا و هرچه پربارتر شدن محتوایی کتاب و ارتقاء سطح کیفی، شکلی و ساختاری آن گردد.

نشر نوآور، ضمن ابراز امتنان از این عمل متعهدانه و مسئولانه شما خواننده فرهیخته و گرانقدر، به منظور تقدیر و تشکر از این همدلی و همکاری علمی و فرهنگی، در صورتی که اصلاحات درست و بجا باشند، متناسب با میزان اصلاحات، به رسم ادب و تشکر و قدرشناسی، نسخه دیگری از همان کتاب و یا چاپ اصلاح‌شده آن و نیز از سایر کتب منتشره خود را به عنوان هدیه، به انتخاب خودتان، برایتان ارسال می‌نماید، و در صورتی که اصلاحات تأثیرگذار باشند در مقدمه چاپ بعدی کتاب نیز از زحمات شما تقدیر می‌شود.

همچنین نشر نوآور و پدیدآورندگان کتاب، از پیشنهادهای، نظرات، انتقادات و راه‌کارهای شما عزیزان در راستای هرگونه بهبود کتاب، و هرچه بهتر شدن سطح کیفی و علمی آن صمیمانه و مشتاقانه استقبال می‌نمایند.

نشر نوآور

تلفن: ۰۲۱۶۶۴۸۴۱۹۱-۲

www.noavarpub.com

info@noavarpub.com

۹..... مقدمه

۱۱ بخش اول / قوانین مرتبط با ساخت و ساز.....

۱۲..... قانون اساسی

۱۴..... قانون مدنی

۲۶..... قانون مسئولیت مدنی

۲۷..... قانون مجازات اسلامی

۳۱..... قانون مجازات اسلامی تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده

۳۶..... قانون شهرداری‌ها

۶۰..... قانون نوسازی و عمران شهری

۶۶..... قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران

۷۰..... قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان

۷۳..... قانون اراضی شهری

۷۷..... قانون زمین شهری

۸۲..... قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آنها

۸۴..... قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها

۸۸..... قانون ایجاد شهرهای جدید

۹۰..... قانون احداث تونل مشترک شهری

۹۲..... قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها

۹۴..... قانون تملک آپارتمان‌ها

۹۹..... قانون پیش فروش ساختمان

۱۰۶..... قانون منع فروش و واگذاری اراضی فاقد کاربری مسکونی

۱۰۹..... قانون ایمنی راه‌ها و راه آهن

۱۱۲..... قانون کیفر بزه‌های مربوط به راه آهن

۱۱۳..... قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن

۱۲۰..... قانون توزیع عادلانه آب

۱۲۴..... قانون تعیین حریم حفاظتی - امنیتی اماکن و تأسیسات کشور

۱۲۶..... قانون جامع حدنگار (کاداستر) کشور

۱۳۱ بخش دوم / آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با ساخت و ساز.....

۱۳۲..... آیین‌نامه اجرایی قانون زمین شهری

۱۳۷..... آیین‌نامه استفاده از اراضی، احداث بنا و تأسیسات در خارج از حریم شهرها

۱۴۰..... آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها

۱۴۳..... آیین‌نامه اجرایی قانون ایجاد شهرهای جدید

۱۴۹	آیین نامه اجرایی قانون احداث تونل مشترک تأسیسات شهری
۱۵۰	آیین نامه اجرایی قانون تملک آپارتمان ها
۱۵۳	آیین نامه اجرایی قانون پیش فروش ساختمان
	آیین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه ها، انهار، مسیل ها، مرداب ها، برکه های طبیعی و شبکه های آبرسانی
۱۵۸	حریم خطوط هوایی انتقال و توزیع نیروی برق
۱۶۴	آیین نامه اجرایی تبصره ۱ ماده ۱۷ اصلاحی قانون ایمنی راهها و راه آهن
۱۶۸	آیین نامه اجرایی تبصره ۳ ماده ۱۷ اصلاحی قانون ایمنی راهها و راه آهن
۱۷۲	آیین نامه اجرایی قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان
۱۷۵	آیین نامه اجرایی ماده ۳۳ قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان
۱۸۳	دستورالعمل ترویج شهرک سازی در کشور
۱۸۹	دستورالعمل تفکیک آپارتمان ها
۲۲۲	آیین نامه اجرایی قانون جامع حد نگار (کاداستر) کشور
۲۲۹	

بخش سوم / ضوابط و مقررات مرتبط با ساخت و ساز

۲۳۳	ضوابط و مقررات مکانیابی مساجد در طرح های توسعه شهری
۲۳۷	ضوابط و مقررات مربوط به تأمین فضاهای عمومی و خدماتی شهرها
	ضوابط و مقررات منطقه بندی مسکونی شهرها به مجتمع آپارتمانی، چند خانواری و تک واحدی
۲۳۹	ضوابط و مقررات نمای شهری
۲۴۱	ضوابط و مقررات شهرسازی مربوط به نحوه افراز و تفکیک باغات و مزارع واقع در محدوده شهری
۲۴۲	ضوابط حفظ حریم و اراضی مجاور راهها در محدوده استحفاظی و حریم شهرها
۲۴۵	ضوابط احداث ساختمان های ۶ طبقه و بیشتر در شهر تهران
۲۴۷	ضوابط و مقررات ارتقاء کیفی سیما و منظر شهری
۲۵۲	اعطای تراکم تشویقی در بافت های فرسوده شهری
۲۶۰	اصلاح روش های صدور پروانه ساختمان، گواهی عدم خلاف و پایان کار ساختمان در شهرداری ها
۲۶۱	ضوابط کلی مطالعات امکان سنجی، مکانیابی و احداث باغستان های کشور
۲۶۴	دستورالعمل صدور شناسنامه فنی ساختمان
۲۶۷	دستورالعمل صدور شناسنامه فنی ساختمان - ابلاغیه ۱۳۹۵/۰۶/۲۱
۲۶۷	

بخش چهارم / ایمنی و حفاظت

۲۶۹	ایمنی و حفاظت در اجرا
۲۷۰	اقدامات قبل از اجرا
۲۷۰	مسئولیت ایمنی و بهداشت کار
۲۷۰	الزامات ایمنی عابران و مجاوران کارگاه ساختمانی
۲۷۱	جلوگیری از سقوط افراد
۲۷۲	جلوگیری از حریق، سوختگی و برق گرفتگی
۲۷۳	

۲۷۳ مایعات قابل اشتعال
۲۷۴ وسایل گرم کننده موقت
۲۷۴ برشکاری و جوشکاری با گاز و برق
۲۷۵ مراقبت و نگهداری از سیلندرهاى گاز تحت فشار
۲۷۶ خطوط انتقال نیروی برق
۲۷۷ وسائل و تجهیزات اطفاء حریق
۲۷۷ بهداشت و محیط زیست
۲۷۸ آب آشامیدنی
۲۷۸ سرویس‌های بهداشتی
۲۷۸ کمک‌های اولیه
۲۷۸ وسائل و تجهیزات حفاظت فردی
۲۷۹ کلاه ایمنی
۲۷۹ حمایل بند کامل بدن و طناب مهار
۲۷۹ عینک ایمنی و سپر محافظ صورت
۲۷۹ ماسک تنفسی حفاظتی
۲۸۰ کفش و بوتین ایمنی
۲۸۰ دستکش حفاظتی
۲۸۰ لباس کار
۲۸۱ جان‌پناه و نرده حفاظتی موقت
۲۸۱ راهرو سرپوشیده موقت
۲۸۱ پوشش موقت فضاهای باز
۲۸۲ سقف موقت
۲۸۲ تورهای ایمنی
۲۸۲ حصار حفاظتی موقت
۲۸۳ ماشین‌آلات ساختمانی
۲۸۴ دستگاه‌ها و وسایل موتوری بالابر
۲۸۵ الزامات ایمنی داربست‌ها
۲۸۶ الزامات ایمنی نردبان‌ها
۲۸۷ الزامات ایمنی راه‌های شیبدار و گذرگاه‌ها
۲۸۸ الزامات ایمنی عملیات تخریب
۲۸۹ الزامات ایمنی تخریب دودکش‌های بلند صنعتی
۲۸۹ الزامات ایمنی در عملیات خاکی
۲۹۰ گودبرداری (حفر طبقات زیرزمین و پی‌کنی ساختمان‌ها)
۲۹۱ حفاری چاه‌ها و مجاری آب و فاضلاب
۲۹۲ سیم‌کشی برای استفاده‌های موقت
۲۹۲ کار بر روی بام ساختمان‌ها، سقف‌های شیبدار و شکننده
۲۹۳ نقاشی و پوشش سطوح با مواد شیمیایی
۲۹۳ جابه‌جایی و انبار کردن مصالح

۲۹۴	بخش پنجم / نگهداری ساختمان‌ها
۲۹۵	مراقبت و نگهداری از ساختمان‌ها
۲۹۵	مراقبت و نگهداری از معماری و سازه ساختمان‌ها
۲۹۵	مسئولیت
۲۹۵	نقشه‌های چون ساخت
۲۹۶	زمین‌ها و ساختمان‌های خالی
۲۹۶	امنیت ساختمان
۲۹۶	حصارکشی
۲۹۷	نرده‌ها و حفاظ‌ها
۲۹۷	مراقبت و نگهداری از تأسیسات مکانیکی ساختمان‌ها
۲۹۷	پلنوم هوا و کویل‌های سرمایی و گرمایی
۲۹۷	موتورخانه و معاینه فنی آن
۲۹۷	دوره تناوب بازرسی قطعات معماری و سازه ساختمان
۲۹۸	دوره تناوب بازرسی دمپرهاي ضد آتش
۲۹۸	دوره تناوب بازرسی دیگ آب گرم و دیگ بخار
۲۹۸	دوره تناوب بازرسی آب گرم‌کن‌ها و مخازن تحت فشار
۲۹۹	دوره تناوب بازرسی منابع انبساط
۲۹۹	دوره تناوب بازرسی تأسیسات توزیع آب مصرفی
۳۰۰	دوره تناوب بازرسی لوله‌کشی آب باران
۳۰۰	انتخاب بازرس در مراقبت و نگهداری ساختمان‌ها
۳۰۱	بخش ششم / نظامات اداری طراحی و اجرای ساختمان‌ها
۳۰۲	نظامات اداری طراحی و اجرای ساختمان‌ها
۳۰۲	نظامات اداری
۳۰۲	اشخاص حقوقی و دفاتر مهندسی اجرای ساختمان
۳۰۳	شناسنامه فنی و ملکی ساختمان
۳۰۴	دفاتر مهندسی طراحی ساختمان
۳۰۴	وظایف و مسئولیت‌های مجریان ساختمان
۳۰۵	نظارت ساختمان
۳۰۷	معرفی ناظران
۳۰۷	حل اختلاف
۳۰۸	الزامات کارگاه ساختمانی
۳۰۹	کلیدواژه
۳۲۸	منابع و مأخذ

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب مطابق با قانون حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب سال ۱۳۴۸ و آیین‌نامه اجرایی آن مصوب ۱۳۵۰، برای ناشر محفوظ و منحصراً متعلق به نشر نوآور است. لذا هر گونه استفاده از کل یا قسمتی از مطالب، اشکال، نمودارها، جداول، تصاویر این کتاب، در دیگر کتب، مجلات، نشریات، سایت‌ها و موارد دیگر، و نیز هر گونه استفاده از کل یا قسمتی از مطالب کتاب به هر شکل از قبیل هر نوع چاپ، فتوکپی، اسکن، تایپ از کتاب، تهیه پی دی اف از کتاب، عکس‌برداری از کتاب، نشر الکترونیکی، هر نوع انتشار به صورت اینترنتی، سی دی، دی وی دی، فیلم، فایل صوتی یا تصویری و غیره بدون اجازه کتبی از نشر نوآور ممنوع و غیرقانونی بوده و شرعاً نیز حرام است، و متخلفین تحت پیگرد قانونی و قضایی قرار می‌گیرند.

با توجه به اینکه هیچ کتابی از کتب نشر نوآور به صورت فایل ورد یا پی دی اف و موارد این‌چنین، توسط این انتشارات در هیچ سایت اینترنتی ارائه نشده است، لذا در صورتی که هر سایتی اقدام به تایپ، اسکن و یا موارد مشابه نماید و کل یا قسمتی از متن کتب نشر نوآور را در سایت خود قرار داده و یا اقدام به فروش آن نماید، توسط کارشناسان امور اینترنتی این انتشارات، که مسئولیت اداره سایت را به عهده دارند و به طور روزانه به بررسی محتوای سایت‌ها می‌پردازند، بررسی و در صورت مشخص شدن هرگونه تخلف، ضمن اینکه این کار از نظر قانونی غیرمجاز و از نظر شرعی نیز حرام می‌باشد، وکیل قانونی انتشارات از طریق وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، پلیس فتا (پلیس رسیدگی به جرایم رایانه‌ای و اینترنتی) و نیز سایر مراجع قانونی، اقدام به مسدود نمودن سایت متخلف کرده و طی انجام مراحل قانونی و اقدامات قضایی، خاطیان را مورد پیگرد قانونی و قضایی قرار داده و کلیه خسارات وارده به این انتشارات و مؤلف از متخلف اخذ می‌گردد.

همچنین در صورتی که هر کتابفروشی، اقدام به تهیه کپی، جزوه، چاپ دیجیتال، چاپ ریسو، آفست از کتب انتشارات نوآور نموده و اقدام به فروش آن نماید، ضمن اطلاع‌رسانی تخلفات کتابفروشی مزبور به سایر همکاران و مؤذعین محترم، از طریق وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، اتحادیه ناشران، و انجمن ناشران دانشگاهی و نیز مراجع قانونی و قضایی اقدام به استیفای حقوق خود از کتابفروشی متخلف می‌نماید.

**خرید، فروش، تهیه، استفاده و مطالعه از روی نسخه غیراصل کتاب،
از نظر قانونی غیرمجاز و شرعاً نیز حرام است.**

انتشارات نوآور از خوانندگان گرامی خود درخواست دارد که در صورت مشاهده هر گونه تخلف از قبیل موارد فوق، مراتب را با از طریق تلفن‌های انتشارات نوآور به شماره‌های ۰۲۱-۶۶۴۸۴۱۹۱ و ۰۹۱۰۲۹۹۱۰۸۹ و یا از طریق ایمیل انتشارات به آدرس info@noavarpub.com و یا از طریق منوی تماس با ما در سایت www.noavarpub.com به این انتشارات ابلاغ نمایند، تا از تضييع حقوق ناشر، پديدآورنده و نیز خود خوانندگان محترم جلوگیری به عمل آید، و نیز به‌عنوان تشکر و قدردانی، از کتب انتشارات نوآور نیز هدیه دریافت نمایند.

ای ز ازل تا به ابد ماندگار

ای ز تو افلاک شده بر قرار

نام تو را زینت دفتر کنیم

شکر تو را هزاران هزار

پروردگار زمین و زمان، کون و مکان، کیهان و کیان، و سپهر گردون را شاکر و سپاسگزاریم که منت مضاعف نهاد و توفیق روزافزون عنایت فرمود تا در سایه الطاف همیشگی ائمه اطهار علیه السلام، در ادامه تدوین و ویرایش کتب مرتبط با منابع آزمون‌های نظام مهندسی ساختمان، جدیدترین ویرایش کتاب **مقررات، قوانین و ضوابط حقوقی و انتظامی مرتبط با ساخت و سازها** را جهت استفاده اعضای جامعه فرهیخته مهندسی ایران، به‌ویژه داوطلبان شرکت‌کننده در آزمون‌های نظام مهندسی ساختمان، مطابق با آخرین تغییرات و اصلاحات تدوین نمائیم.

این اثر نیز همچون سایر منابع آزمون‌های نظام مهندسی ساختمان؛ بیش از هر چیزی مدیون و وام‌دار همراهی، همدلی، همکاری و هماهنگی ارزشمند و تأثیرگذار مدیریت فهیم و اندیشمند نشر نوآور، ناشر اختصاصی کتب نظام مهندسی ساختمان است. لذا با الهام از آموزه‌های ملی و دینی بر خود فرض می‌دانیم از زحمات و تلاش‌های هدفمند همه عزیزان و تلاشگران انتشارات نوآور، از تولید تا توزیع و پخش؛ و به طور خاص از مدیریت عالی و فکور آن مجموعه گرانسنگ و گرانبدر، برادران ارجمند نصیرنیا صمیمانه تقدیر و تشکر نمائیم.

امید آن که در سایه توجهات آقا ولی عصر امام زمان مهدی موعود(عج)، اثر حاضر نیز به مانند سایر کتاب‌های تألیفی در رابطه با آزمون‌های نظام مهندسی ساختمان، مورد توجه و اقبال جامعه هدف قرار گرفته و منبع موثقی برای داوطلبان شرکت‌کننده در آزمون‌های یادشده بوده و گامی هر چند کوچک جهت عمل به مفاد **مقررات، قوانین و ضوابط ساخت و ساز** در کشور عزیزمان باشد.

۱۶ آذر ماه سال ۱۴۰۰ خورشیدی

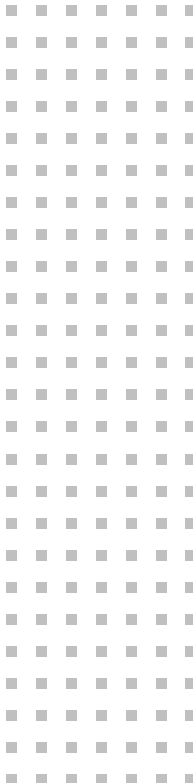
محمد عظیمی آقداش

این کتاب تقدیم می‌گردد به:

ساحت مقدس باوفاترین انسان و برادر زمین و زمان،
سپه‌سالار عشق و سلطان وفا، باب‌الحوائج آقا
حضرت ابوالفضل العباس قمر بنی‌هاشم

بخش اول

قوانین مرتبط با ساخت و ساز

اصولی از قانون اساسی^۱

اصل بیست و دوم قانون اساسی- حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است مگر در مواردی که قانون تجویز کند.

اصل بیست و هشتم قانون اساسی- هر کس حق دارد شغلی را که بدان مایل است و مخالف اسلام و مصالح عمومی و حقوق دیگران نیست برگزیند. دولت موظف است با رعایت نیاز جامعه به مشاغل گوناگون برای همه افراد امکان اشتغال به کار و شرایط مساوی را برای احراز مشاغل ایجاد نماید.

دولت موظف است طبق قوانین از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایت‌های مالی فوق را برای یک‌یک افراد کشور تأمین کند. اصل سی و یکم قانون اساسی- داشتن مسکن متناسب با نیاز، حق هر فرد و خانواده ایرانی است، دولت موظف است با رعایت اولویت برای آنها که نیازمندترند بخصوص روستانشینان و کارگران زمینه اجرای این اصل را فراهم کند.

اصل سی و چهارم قانون اساسی- دادخواهی حق مسلم هر فرد است و هر کس می‌تواند به منظور دادخواهی به دادگاه‌های صالح رجوع نماید، همه افراد ملت حق دارند این‌گونه دادگاه‌ها را در دسترس داشته‌باشند و هیچ کس را نمی‌توان از دادگاهی که به موجب قانون حق مراجعه به آن را دارد منع کرد.

اصل چهل و پنجم قانون اساسی- انفال و ثروت‌های عمومی از قبیل زمین‌های موات یا رها شده، معادن، دریاها، دریاچه‌ها، رودخانه‌ها و سایر آب‌های عمومی، کوه‌ها، دره‌ها، جنگل‌ها، نیزارها، بیشه‌های طبیعی، مراتعی که حریم نیست، ارث بدون

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۵۸ تصویب و به سال ۱۳۶۸ بازنگری شده‌است.

موادی از قانون مدنی^۱

ماده ۲ قانون مدنی- قوانین، پانزده روز پس از انتشار، در سراسر کشور لازم‌الاجراء است مگر آنکه در خود قانون، ترتیب خاصی برای موقع اجراء مقرر شده باشد.

ماده ۴ قانون مدنی- اثر قانون نسبت به آتیه^۲ است و قانون نسبت به ماقبل خود اثر ندارد مگر اینکه در خود قانون، مقررات خاصی نسبت به این موضوع اتخاذ شده باشد.

ماده ۱۰ قانون مدنی- قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده‌اند در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد نافذ^۳ است.

ماده ۱۲ قانون مدنی- مال غیرمنقول آن است که از محلی به محل دیگر نتوان نقل نمود اعم از اینکه استقرار آن ذاتی باشد یا به واسطه عمل انسان به نحوی که نقل آن مستلزم خرابی یا نقص خود مال یا محل آن شود.

ماده ۱۳ قانون مدنی- اراضی و ابنیه و آسیا و هر چه که در بنا منصوب و عرفاً جزء بنا محسوب می‌شود غیرمنقول است و همچنین است لوله‌ها که برای جریان آب یا مقاصد دیگر در زمین یا بنا کشیده شده باشد.

۱. قانون مدنی ایران، در سه دوره قانون‌گذاری (ادوار ۶-۹-۱۰) به این شرح که، از ماده ۱ لغایت ماده ۹۵۵ در دوره ششم به موجب ماده واحده مصوب ۱۸ اردیبهشت ماه ۱۳۰۷، و از ماده ۹۵۶ لغایت ماده ۱۲۰۶ در دوره نهم، و از ماده ۱۲۰۷ لغایت ماده ۱۳۳۵ در دوره دهم به تصویب رسیده و بعداً نیز اصلاحاتی در آن انجام گرفته است.

۲. آتیه یعنی: آتی، آجل، آینده.

۳. نافذ یعنی: تأثیرگذار، دارای نفوذ، امر و فرمان مطاع، روا، نفوذکننده، درگذرنده.

ماده ۱۴ قانون مدنی- آینه و پرده نقاشی و مجسمه و امثال آنها در صورتی که در بنا یا زمین به کار رفته باشد به طوری که نقل آن موجب نقص یا خرابی خود آن یا محل آن بشود غیر منقول است.

ماده ۱۹ قانون مدنی- اشیایی که نقل آن از محلی به محل دیگر ممکن باشد بدون اینکه به خود یا محل آن خرابی وارد آید منقول است.

ماده ۲۲ قانون مدنی- مصالح بنایی از قبیل سنگ و آجر و غیره که برای بنایی تهیه شده یا به واسطه خرابی از بنا جدا شده باشد مادامی که در بنا به کار نرفته داخل منقول است.

ماده ۲۴ قانون مدنی- هیچ کس نمی تواند طرق و شوارع عامه و کوچه‌هایی را که آخر آنها مسدود نیست تملک نماید.

ماده ۲۵ قانون مدنی- هیچ کس نمی تواند اموالی را که مورد استفاده عموم است و مالک خاص ندارد از قبیل پل‌ها و کاروانسراها و آب انبارهای عمومی و مدارس قدیمه و میدانگاه‌های عمومی، تملک کند و همچنین است قنوات و چاه‌هایی که مورد استفاده عموم است.

ماده ۳۰ قانون مدنی- هر مالکی نسبت به مایملک^۱ خود حق همه گونه تصرف و انتفاع^۲ دارد مگر در مواردی که قانون استثناء کرده باشد.

ماده ۳۱ قانون مدنی- هیچ مالی را از تصرف صاحب آن نمی توان بیرون کرد مگر به حکم قانون.

ماده ۳۵ قانون مدنی- تصرف به عنوان مالکیت دلیل مالکیت است مگر اینکه خلاف آن ثابت شود.

ماده ۳۸ قانون مدنی- مالکیت زمین مستلزم مالکیت فضای مُحاذی^۳ آن است تا هر کجا بالا رود و همچنین است نسبت به زیر زمین بالجمله مالک حق همه گونه

۱. مایملک یعنی: مال، دارایی.

۲. انتفاع یعنی: سود یافتن، سود برداشتن، نفع گرفتن، سودمند گشتن.

۳. محاذی یعنی: برابر شونده، مواجه، برابر، روبرو، منظور امتداد عمودی فضای بالای زمین است.

تصرف در هوا و فراز^۱ گرفتن دارد مگر آن چه را که قانون استثناء کرده باشد. ماده ۳۹ قانون مدنی - هر بنا و درخت که در روی زمین است و همچنین هر بنا و حفری که در زیر زمین است ملک مالک آن زمین محسوب می شود مگر اینکه خلاف آن ثابت شود.

ماده ۴۰ قانون مدنی - حق انتفاع عبارت از حقی است که به موجب آن شخص می تواند از مالی که عین آن ملک دیگری است یا مالک خاصی ندارد استفاده کند. ماده ۴۱ قانون مدنی - عمری حق انتفاعی است که به موجب عقدی از طرف مالک برای شخص به مدت عمر خود یا عمر منتفع و یا عمر شخص ثالثی برقرار شده باشد.

ماده ۴۲ قانون مدنی - رقبی حق انتفاعی است که از طرف مالک برای مدت معینی برقرار شده باشد.

ماده ۴۳ قانون مدنی - اگر حق انتفاع عبارت از سکونت در مسکنی باشد سکنی یا حق سکنی نامیده می شود و این حق ممکن است به طریق عمری یا به طریق رقبی برقرار شود.

ماده ۵۵ قانون مدنی - وقف عبارت است از اینکه عین مال، حبس و منافع آن تسبیل شود.

ماده ۵۸ قانون مدنی - فقط وقف مالی جایز است که با بقای عین بتوان از آن منتفع شد اعم از این که منقول باشد یا غیرمنقول، مشاع باشد یا مفروز.

ماده ۹۳ قانون مدنی - ارتفاع حقی است برای شخص در ملک دیگری.

ماده ۹۴ قانون مدنی - صاحبان املاک می توانند در ملک خود هر حقی را که بخواهند نسبت به دیگری قرار دهند در این صورت کیفیت استحقاق^۲ تابع قرارداد و عقدی است که مطابق آن حق داده شده است.

ماده ۹۵ قانون مدنی - هرگاه زمین یا خانه کسی مجرای فاضلاب یا آب باران زمین یا خانه دیگری بوده است صاحب آن خانه یا زمین نمی تواند جلوگیری از آن کند مگر در صورتی که عدم استحقاق او معلوم شود.

۱. فراز یعنی: ارتفاع، اوج، بالا، بلندی، قله، سربالایی.

۲. استحقاق یعنی: سزاوار شدن، سزاواری، سزاوار بودن، شایستگی، لیاقت، قابلیت، برازندگی.

ماده ۹۶ قانون مدنی- چشمه واقعه در زمین کسی محکوم به ملکیت^۱ صاحب زمین است مگر اینکه دیگری نسبت به آن چشمه عیناً یا انتفاعاً حقی داشته باشد.

ماده ۹۷ قانون مدنی- هرگاه کسی از قدیم در خانه یا ملک دیگری مجرای آب به ملک خود یا حق مرور داشته صاحب خانه یا ملک نمی تواند مانع آب بردن یا عبور او از ملک خود شود و همچنین است سایر حقوق از قبیل حق داشتن در و شبکه و ناودان و حق شرب و غیره.

ماده ۹۸ قانون مدنی- اگر کسی حق عبور در ملک غیر ندارد ولی صاحب ملک اذن داده باشد که از ملک او عبور کنند هر وقت بخواهد می تواند از اذن^۲ خود رجوع کرده و مانع عبور او بشود و همچنین است سایر اتفاقات.

ماده ۹۹ قانون مدنی- هیچ کس حق ندارد ناودان خود را به طرف ملک دیگری بگذارد یا آب باران از بام خود به بام یا ملک همسایه جاری کند و یا برف بریزد مگر به اذن او.

ماده ۱۰۰ قانون مدنی- اگر مجرای آب^۳ شخصی در خانه دیگری باشد و در مجری خرابی به هم رسد به نحوی که عبور آب موجب خسارت خانه شود مالک خانه حق ندارد صاحب مجری اجبار کند بلکه خود او باید دفع ضرر از خود نماید. چنانچه اگر خرابی مجری مانع عبور آب شود مالک خانه ملزم نیست که مجری را تعمیر کند بلکه صاحب حق باید خود رفع مانع کند در این صورت برای تعمیر مجری می تواند داخل خانه یا زمین شود و لیکن بدون ضرورت حق ورود ندارد مگر به اذن صاحب ملک.

ماده ۱۰۱ قانون مدنی- هرگاه کسی از آبی که ملک دیگری است به نحوی از انحاء حق انتفاع داشته باشد از قبیل دایر کردن آسیا و امثال آن صاحب آن نمی تواند مجری را تغییر دهد به نحوی که مانع از استفاده حق دیگری باشد.

ماده ۱۰۲ قانون مدنی- هرگاه ملکی کلاً یا جزاً به کسی منتقل شود و برای آن ملک حق ارتفاقی در ملک دیگر یا در جزء دیگر همان ملک موجود باشد آن حق به حال خود باقی می ماند مگر اینکه خلاف آن تصریح^۴ شده باشد.

۱. ملکیت یعنی: تصرف و تملک، مالکیت.

۲. اذن یعنی: دستوری دادن، بار اجازه، رخصت، جایز شمردن، مرخص کردن.

۳. مجرای آب یعنی: جایی که آب از آن عبور می کند.

۴. تصریح یعنی: هویدا گفتن، آشکار گفتن، ساده و روشن گفتن، خلاف تعریض.